

VALTU

KOLHOOSI JUHATUSE JA ÜHISKONDLIKE
ORGANISATSIOONID INFOLEHT

UUEL AASTAL

UUE HOOGA

Jätkuvad uutistuuled on jõudnud ka majandi infolehe toimetusse. Täna, lugupeetud lugeja, hoiad sa käes uues kujunduses ofsetpaberil trükitud infolehte. Tee selleni oli pikk ja vaevarikas. Ofsetmenetluse kasutamine annab paremad võimalused eeskätt fotode trükkimiseks, samuti aga ilmuda ka mitmevärvilisena.

Ka toimetuse koosseisus on toimunud mõningaid muudatusi. Toimetuse kolleegium on nüüd järgmine: Maie Enni, Aare Hindremäe, Aino Kontkar, Greta Kutsar, Endel Maltzar, Allan Pappa, Helgi Süssi, Hannes ja Tenno Teets.

Loomulikult ootame senisest rohkem kaastöid. Keelatud teemasid ei ole. Eriti oodatud on inimeste mälestused kolhoosi algaastaist, aga ka päevakohased kirjutised. Nüüd hakkab lehes ilmuma rohkem fotosid. Siin on avar tööpõld kõigile fotograafiahuvilistele. Kellel aga on nalja-soont ja kunstiannet, neilt oota-

me põnevusega naljakaid juhtumeid ja seiku meie igapäevases elust ja maitsekalt kujundatud sõbralikke žarže ja karikatuure. Ei maksa unustada, et aasta lõpul teeb toimetuse kokkuvõtte ilmunud kirjutistest eesmärgiga premeerida usinamaid kirjasatajaid, arvestades sealjuures ilmunud materjali aktuaalsust, sisutihedust, aga ka emotsionaalsust ning vaimumõõkade vahe-
dat välkumist. Ilmumissagedus? Selle dikteerib eelkõige kaastööde hulk. Sooviksime, et infoleht ilmuks vähemalt kord kuus. Oodatud on kõik ettepanekud ja ideed lehe sisukamaks muutmiseks.

Edaspidi kavatsame tihedamaid sidemeid luua ka koolidega, kus meie majandi õppurid õpivad, sest just sealt ootame järelkasvu oma majandile. Lugupeetud pedagoogid, ootame ka teie ideid lehe toimetusse!

Kerget sulget!

Toimetus

Elada tahame

Karl-Eduard Sööt

*Kuigi süngraske saatuse vari
lasub me peal
nagu haiglase unelma hirm -
ei meie kaota julgust
ega oma loomulähedast visadust,
hingestatud elutahet!*

Elada tahame!

*Olgugi saatuse kiuste,
sülitasi raskuste vastu!*

*Teenimata me ei jõua
ega me taha midagi!*

*Hinnatagu õiglaselt, ausalt
me töökust, isiklikku tublidust, ausust -
küll siis tullakse veendele:*

*eestlased väärivad õigust
elamiseks eestlasena*

oma sünnimaal,

*töös ja võitluses lunastatud
kodupinnal!*

TEABE HANKIMISEKS NING LEHE HUVTAVAMAKS MUUTMISE JA SISU PARANDAMISE EESMÄRGIL ESITASIME MÕNEDELE INFOLEHE LUGEJAILE AASTAVAHETUSEL 3 KÜSIMUST.

AASTAVAHETUSE INTERVJUUD

1. MILLISENA JÄÄB TEIE ELLU LÕPPEV 1988.A!
2. MIDA OOTATE UULET AASTALT!
3. TEIE ARVAMUS INFOLEHEST, MIDA SOOVITE LEHEST LUGEDA UUEL AASTAL!

EVI ALEKSANDROVA — osa -
konna raamatupidaja:

1. Rõõmustas eestlaste taasärkamist mitmekümneaastasest unest. Taasärkamise all mõtlen eeskätt paljude seltside taastamist, rahvusvärvide ja -sümboolika tunnustamist.

2. Tahaks loota, et ei jäädaks poolele teele pidama, et noored lööksid aktiivselt kaasa ühiskonnaelu

muudatustes. Mis otseselt minu töösse puutub, siis tahaks panna tööloogi juhatajatele südamele, et nad õigeaegselt esitaksid töökäskusi.

3. Infoleht on vajalik. Hinnang on minu poolt hea. Rohkem võiks olla kriitikat, karikatuure ning miks ei võiks majandi töötajate lapsed ka väikest artiklit kirjutada.

(Järg 4. lk.)

TAGASIVAADE TAGASIVAADE

Valtu infolehe esindaja juhtus estosteriil tsehhi sisse astuma just selle päeva pealelõunal, kui desoaineid tootev kollektiiv lootus-ärevusest põksuvate südametega rehkendustöid tegi.

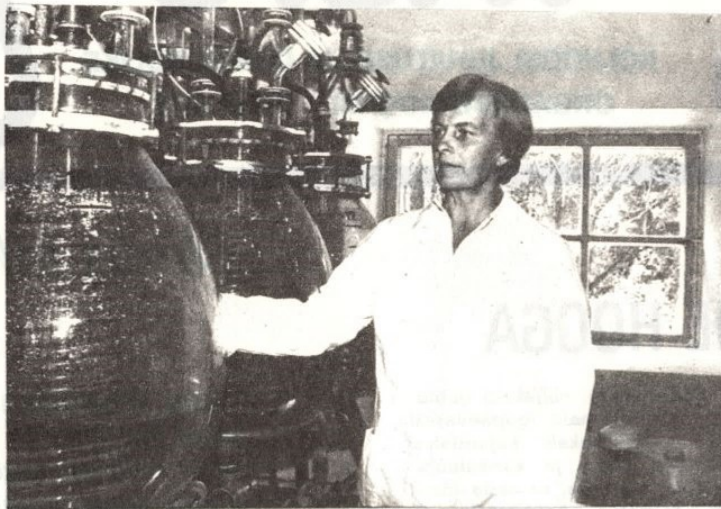
Oli 31. oktoober ja tsehhirahva arvutused näitasid, et toodangut oli „villitud“ just nii palju, et 1988. aasta plaani võis lugeda tinglikult täidetuks. Miks siis tinglikult?

Aga sellepärast, et plaani läheb ainult müüüd toodang. Kuna aga tellijad on olemas, seisab toodangu väljavedu tsehhirahvast sõltumatute takistuste taga. Igaüks meist teab, kuidas on lood bensiiniga, eriti pikemate otsade jaoks.

Võiks küsida: „Mis plaan see on niisugune, mis ennast kaks kuud enne aasta lõppu täita lubab?“

Plaan oli aga õige, isegi pingeline. Ja kui poleks õnnestunud desoainete valmistamiseks vajaminevat vesinikühlapendi lahust juurde muretseda, polekski me vist selle plaaniga hakkama saanud. Vähemalt uut universaalset desoainet „Estosteriil-U“-d poleks me küll teha julgenud, sest ta müügihind on väiksem kui senitoodetud „Estosteriil-1“ (hinnad vastavalt 4.50 rbl. ja 5.00 rbl.).

Tootmise omapära on selles, et tellimata desoaineid ette teha ei tohi. „Estosteriil-1“ säilimisaeag on ainult 3 kuud. Kasastanis või Ida-Venemaal asuv tellija saab rongiga lähetatud kauba alles kahe nädala pärast kätte. Teele tuleb saata värske karp.

Vähe tellitakse desoaineid külmajal ajal. Detsembri kuni märtsini tehakse tellimusi haruharva. Väike on tellimus ka südasuvel. Seetõttu on tsehhi töökoormus suurim aprillis-mais ning septembris-oktoobris. Nendel kuudel tuleb tihti peale ka pühade ajal ning puhkepäevadel töötada. Asjast on tsehhi töötajad saanud aru ning nurinat pole kunagi olnud.

Valmistatava desoaine „Estosteriil-1“ hulk on aasta-aastalt kasvanud ning aasta lõpuks tootsime seda 468 tonni. Meie konkurendid Tartu rajooni Kingissepa ja Kirovini nimelised näidiskolhoosid ei ole siiani sellist hulka desoainet isegi kahe peale kokku suutnud toota. Elu ei seisa aga paigal. Mõlemad kolhoosid on desoainete tootmiseks vajaminevaid tootmishooneid ning vajalikke reaktoreid ja aparatuuri juurde muretsenud. Ees seisab võitlus turu pärast.

Mõlemas konkureerivas kolhoosis töötavad juba rida aastaid spetsiaalselt ainult estosteriili turustamisega ja selle tootmiseks vajalike materjalide muretsemisega tegelevad varustusinsenerid. Kui meil neilt mõnikord telefoniga midagi küsida on tulnud, pole mehi kunagi kohal, öeldakse, et nad on kusagil Venemaal hanke ja turustusega seotud küsimusi lahendamas. Karta on, et selline ärimehesusinimene peagi meie kahjuks võib pöörduda. Ja ongi juba märgata, et näiteks Ukrainas, Moldaavia, Läti ja Leedu kliendid meie käest ära on libisenud. Meie oleme seni oma väljamaidki suurendanud vaid tänu kaugematele karjamaadele — Kasahstanile ja Ida-Venemaale.

Traditsiooniliselt tugevad sidemed on meil siiani olnud vaid Valgevenega. Selle vabariigi organisatsioonid teevad meiega lepinguid valmis juba talvel. Seda vaba-

riiki teenindame ka meie eriti täpselt.

Kahjuks aga arvavad paljud potentsiaalsed tellijad, et kui nad hommikuti telefonitorru: „Päästke, kari hakkub“ hädaldamise lahti lasevad, siis meil neile kohe midagi anda on. Hädaga oleks nad nõus kasvõi lennutranspordi kulud kinni maksma. Ometi on samale kliendile kirjad ja reklaamprospektid välja saadetud juba talvel ja kevadel. Kuid ikka loodetakse, et ehk nende loomad sellel aastal siiski ei haigestu...

Meie reklaamprospektist võib välja lugeda, et praktiliselt ei esine ühtegi loomadega ette tulevat haigust (jätame siinkohal muidugi kõrvale kopsupõletikud, üksteise purukspusimised jms.), millest „Estosteriil“ jagu ei saaks. Loomulikult siis kui teda õigeaegselt kasutada. Veerand meie toodangust läheb Kasahhi NSV-sse, teine veerand Vene NSV-sse (vähevõitu) ja kolmandik Valgevene NSV-sse.

Kuidas siis ikkagi oma konkurentidega toime tulla? Praegu oleme lootuse pannud uuele universaalsele desoainele „Estosteriil-U“. Eelised — pikem säilivusaeg (6 kuud), ligi kümme korda väiksem korrosioonioht. Viimane asjaolu on eriti tähtis karusloomafarmidele. Kui sellele lisada ka uue toote odavam hind, siis peaks õigeaegne rünnak ostjale Ukrainas ja Lääne-Venemaal turu meile selleks aastaks tagasi tooma. Aga kas siiski toob? Kuna „Estosteriil-U“ valmistamiseks kulub defitsiitset vesinikühlapendit ligi kaks korda rohkem kui „E-1“ valmistamiseks, ei suutnud me seda rünnakut käesoleval aastal varem ette võtta. Ja seda sellepärast, et meie peaülesande täitmiseks-müüa toodangut 2 025 000 rbl. eest, jätkuks vesinikku vaid „E-1“ valmistamiseks ning seetõttu

LOOMAKASVATAJATE NÄÄRIPIDU

27. detsembril kogunes Ingliste klubisse majandi karjarahvas.

Tuldi kokku, et ühise peolaua taga küünalde valguses meenutada lõppevat aastat ning unustada kõik tõõmured, kasvõi hetkekski.

Avasõnad lausus majandi peazootehnik Alli Rungi. Tervitussõnu ütlesid ka Enn Saatuse ja Endel Maltzar. III kvartali töötulemuste eest jagas preemiaid Alli Rungi. Tunnustuse osaliseks said lüpsjad Eevi Laineste ja Anna Bortnik, noorkarjatalitajad Jadviga Kardaš

ja Andres Kõrtsini, seatalitajad Ivi Leinberg ja Liida Loitjäär ning parim noorkarja kasvataja Eve Sini-allik. Autasusid ning preemiaid jagati veel teisigi.

Õhtu oli juhtima tulnud Maie Roosileht Rapla kultuuriosakonnast. Tänu temale ja tema akordionile, mis lausa kutsus laulma ja lustima, ei vaikinud kellegi suu ning saalipõrand polnud hetkekski tühi, ikka toimus seal midagi huvitavat. Kõige põnevam ja naljakam oli kahtlemata õnneloos.

Jalakeerutust pakkus „Kapell“. Vaatamata sellele, et nad ei esinenud täies koosseisus, pälvivad nad publiku poolehoidu ja lugupidamist. Farmirahvas on alati olnud optimistlik ja nii leiti lahendus seegi kord. Iga pilli taha leidis inimene, kes oma osaga suurepäraselt toime tuli. Kuid rahvas loodab ikkagi, et „Kapell“ mängib varsti jälle täies koosseisus, sest oleks kahju, kui see entusiasm, millega nii toredasti alustati, raugeks.

Muidugi ei puudunud ka näärivana, kelle kotis leidis kingipakke kõigile. Kingituste saajail olid salmid selged, mõnel üsna pikk oma-loomingulinegi. Näiteks üks kingi-

pakk lunastati välja järgmise salmiga:

Näärivana purjus peaga, jooksis võidu Valtu seaga. Valtu notsu ette sai, näärivana maha jäi.

Siga jooksis Inglitele, laut oli siin nii külm ja kõle. Notsu vaikselt nurgas tukkus, siis kui lagi kaela kukkus.

Ta jäi siiski elama ja plaanitäreks kasvama. Näärivana järgi jõudis, notsult seletust ta nõudis.

TAGASIVAARDE

suutsime vaid paarikümmend tonni „E-U“-d välja saata. „E-U“ valmistamiseks vajaminev vesinikühapendi lahus peab olema vähemalt 38% kange ja värske. Vahel me saame 30%-list ja siis me võime ainult „E-1“ valmistada. Nii et mitte kõigile ei tohi „E-U“-d pakkuda, mõne kaugema kliendi suhtes on isegi hea, kui ta „E-U“-st mitte midagi ei tea. Raske on loota, et konkurendid meie rünnakut näiteks Ukraina NSV turule rahuliku südamega pealt vaataksid.

Oleme soovinud, et üleliidulise firma „Sojuzsnabsbótprom“-i kes-

kus kõigile oma alluvaile üle NSV Liidu desoaineid just meilt osta soovitab. Aga millal on alluvad nii väga kuulekad olnud? Igatahes seda võib küll öelda, et meie reklaamfilm „Estosteriilist“ möödunud aasta suvel toimunud üleliidulisel nõupidamisel neile mõjusat muljet avaldas.

Viimati Moskvas viibinud estosteriiliküsimustes kursisolev valtu-lane veendus selles, et sealised meie toodanguga seotud asutuste teenistujad kõiki Eestimaal liikuvaid värskeid anekdoote teadsid.

Samuti tundsid nad hästi meie rahvuskombeid. Üks vanem papi püüdis isegi mõnusalt nohisedes ehalkäimise nüansse ära seletada. See tõendab veel kord, et konkurendid ei maga, vaid tegutsevad. Nende teoreetikud aga püüdsid valemite ja võrrandite abil tõestada, et „E-U“-d polegi võimalik kasutada. Meil aga on õnneks tsehhis üks Margus Sinka nimeline mees, keda konkurendid vaevu tagasihoitud vihaga seljataga pahahtlikult kirusid. Tõelise asjatundjana on tema käes „E-U“ tegemine kätitegu. Ka konkurendid ise teevad katsetusi, ainult et neil käib see teiste nimetuste all ja ka tulemused olevat kahtlasevõitu nigelad.

Nii et 1989. aasta töötab meie tsehhi rahvale pingeline tulla.

Tsehhirahvas soovis lehe kaudu erilist tänu avaldada nendele seltsimeestele, kes kadedustäratava visadusega (ilma, et nad „ei“ sõna ütleksid) tsehhile vajaminevaid mööbliesemeid lubavad muretseda. Minu isiklik tänu ka selle (mis sest, et varem kasutatud) nagi eest, mis hiljuti tsehhijuhataja kabineti paljastele seintele seifile seltsiks muretseti. Kahekesi lõbusam. Tsehhi ruumid said alles 1985. aastal valmis ja ega siis kõike korraga ei või nõuda. Tänutundega tahaks märkida, et ometi oleme ka meie, estosteriilitsehh, nii kaugele jõudnud, et võime soojades ruumides töötada. Eelmistel talvedel ei võtnud keegi siin töötajast siseruumides viibides talveriideid seljast ega sooje saapaid jalast.

Ka vaatamängudega oleme kindlustatud. Käime vabal ajal imetlemas, kuidas „Estosteriili“ vedavad autojuhid (suurematel autodel on korraga peal laadungit 35 000 rubla eest) pudelite kõliseses virtuoosselt meie osakonna pool-lagunenud puusilda ületavad.

Mul on hea meel teatada kogu majandi kollektiivile, et estosteriilitsehhi kollektiiv töötas eelmisel aastal hästi ja andis kogutoodangut 2 264 490 rubla eest ja ületas plaani 2 39 490 rubla ulatuses.

REIN RAAMAT,
tsehhijuhataja

Notsu vastas, ära päri,
uue lauda ehitus-
s.o. suurte meeste äri.

Maitsva toidu ja kena peolaua eest hoolitsesid Leeni Lepikult, Zoja A nanjeva, Anne Vaarpuu ja Eva Ammermann.

Eriline tänu kuulub perekond Haggile, tänu kellele kõik peost osavõtjad võisid osta sidruneid ja apelsine.

Oli väga tore ja meelde jääv õhtu, kuhu vaatamata halvale ilmale oli tulnud küllaltki palju rahvast.

EVA AMMERMAN

PENSIONÄRIDE JÕULUPIDU

Esmaspäeval, 26. detsembri hommikul oli väljas kena talveilm. Inimesed ruttasid tööle. Meie, pensionäridest perenaised, ruttasime kolhoosi kaminasaali, et teha ettevalmistusi algavaks pensionäride jõulupeoks. Oli ju 26. detsember, vana aru järgi teine jõulupüha. Tööbrigaad koosnes põhiliselt pensionäride ansambli laulunaifest. Tööde üldjuht oli Linda Laurimäe.

Peeõhtut alustasime kaetud laudade ääres. Esmalt esinesid Rapla

muusikakoolis õppivad Valtu lapsed, kes esitasid õpetaja Laurimaa juhatusel ilusa kava jõululauludest ja muudest muusikapaladest. See oli midagi südantkosutavat. Meenus oma lapsepõlv, mil õppisime emade juhendamisel jõululaule ja ootasime südamevärinaga jõuluvana saabumist. Seejärel esines tallinlane Enn Rebane akordionil. Humoorika sisesejuhatusega järgnes pala pälale. Lõpuks tuli ka jõuluvana. Külade kaupa kutsuti „poisid-tüdrukud“ ette. Neid ek-

samineeriti küsimustega jõulude tähtsusest jm. Kõik vastajad said kiitva hinnangu. Lauldi ka ise ja lõpuks mängis ansambel „Kapell“.

Meie sooviks jäi, et jõulutervitus iga veterani koju jõuaks, eriti nende koju, kes ühisest peost osa võtta ei saanud. Selleks oli jõuluvana hiljem palju tegemist.

Sõja- ja tööveteranide nõukogu soovib kõigile pensionäridele head uut aastat ja õnne igasse kodusel!

LAINE KÜRTSINI

AASTAVAHETUSE INTERVJUUD

(Algus 1. lk.)

HELJA PÄRN — vanemraamatu-koguhoidja:

1. Lõppeval aastal on tunduvalt kergendatud raamatukoguhoidjate tööd, kuna bürokraatlikku äsjaajamist ja paberlikku aruandlust on tublisti vähendatud.
2. Uuelt aastalt ootan uut töötajat ning uusi ruume, kuid tundub, et niipea unistus ei täitu. Ootan ka aktiivset lugejaskonda.
3. Lehte on vaja. Meelsasti loeksin lehest meie majandi noorte mõtteid, mis kindlasti aitaksid noortes kasvatada kodukohatunnet.

EVE PIIR — kaadritöötaja:

1. Väga meeldiva aastana.
2. Midagi uuemat ja paremat.
3. Võiks olla rohkem infot, minu jaoks pole midagi uut.

INDREK NAARIS — veterinaar-arst:

1. Tavalise aastana.
2. Võiks olla midagi ebatavalist ja erakorralisemat.
3. Infoleht võiks ilmuda kaks korda kuus ja 8-leheküljelisena. Võiks olla ka kuulujuttude rubriik „Räägitakse“.

MAIE ENNI — spordimetoodik:

1. Võib-olla on minu elus sellel aastal veel midagi tähtsat ees, mis rohkem meelde jääb. Ikkagi draakoni aasta s.o. minu aasta.
2. Loodan sellelt isiklikult midagi head. Ka seda, et meie sportlased

- ikka häid kohti saaksid.
3. Infolehel pole viga.

ARNE OJASALU — osakonnajuhataja:

1. Kehva aastana. Inimeste suhtumine ellu pole muutunud. Teotahelisemaks pole keegi muutunud. On suurt viilimist ja muid pahesid.
2. Ei oska midagi taevalikku ooda-

ta, olen liialt realistlik. Aga eks aeg näitab.

3. Moeasi. Infolehte võiks edukalt asendada mingi seinaleht.

GRETA KUTSAR — ametiühingukomitee esimees:

1. Jäi sellisena, millisena pole jäänud meelde ükski teine aasta.

2. Vabadust.
3. Infolehes võiksid vanemad inimesed oma elukogemusi rohkem jagada.

VIKTOR REINO — peainsener:

1. Ilusa, tormilise ja hea aastana.
2. Ootan samasugust ilusat aastat. Eestile edu ja õnne.
3. Alguse asi, aga olen rahul.

MAARIKA MÄNNIMÄGI — töökoja arvestaja:

1. Huvitava ja sündmusterohke aastana.
2. Kõikide uute soovide täitumist.
3. Võiks olla sisukam, küllalt ühekülgne, mõni rubriik ilmub hilinemisega.

REET TAMMEKÄND — ohutus-tehnika insener:

1. Põneva ja sündmusterohke aastana. Sain ka ise palju reisida.
2. Ikka paremat.
3. Vajalik asi.

ARE LEINBERG — automajandi mehhaanik:

1. Raske, aga huvitava aastana. Number ei lähe iial meelest ära.
2. Ootan stagnaajal utoopilistena tundunud mõtete realiseerumist.
3. ...

EVE LUMI — tagavaraosade laohoidja:

1. Väga halvana.

AASTAVAHEHETUSE INTERVJUUD

2. Kõike head, mis tulemas on.
3. Jama.

MARGE OLJU — dispetšer:

1. Aastas pole midagi head olnud.
2. Rohkem headust, inimlikkust ja üksteisemõistmist.
3. Ei anna minule midagi uut.

ALLI RUNGI — peazootehnik:

1. Töörohke aastana.
2. Kõike head.
3. Loomakasvatuse probleeme paluks rohkem valgustada.

KALJU NIIT — ehitustöoline:

1. Isiklikus elus rõõmustas poja tagasipöördumine ajateenistusest. Ühiskonna elus toimuvate kõigi muutustega ei jõuagi pidevalt kursis olla. Kuid, et meie sini-must-valge lipp välja toodi, see on lausa uskumatu.
2. Loodan, et kauplustesse tuleks rohkem kaupa ning et hakkaks realiseeruma IME idee.
3. Lehega olen rahul.

REIN TUKK — osakonnajuhataja:

1. Aasta oli kehva. Viljasaak oodatust madalam, kartulisaa ei kehvaks, söödapõhku ei suudetud praktiliselt üldse varuda. Rahvarindlastest lipuliigutajates pettus, lootsin neilt ka konkreetseid tegusid.
2. Uuelt aastalt ootan head ilma, korralikku kevadkülv, toredat ja pikka suve-sügist, mis võimaldaks koristada saagi minimaalsete kadudega.
3. Leht võiks olla küll.

ALIIDE KRAAM — pensionär:

1. Aasta oli hea. Tervis ei teinud ka suuremaid viperusi. Head meelt tegi, et ööpoe tuli Afganistanist tagasi. Hea on, et saime uue maa-keelt kõneleva parteijuh, kes tõsiselt valutab südant Eestimaa pärast.
2. Tahaks lootda head tervist, ilusaid ilmu ning head vilja-aastat.
3. Leht on minu arvates hea. Siit avaneb ülevaade üksikule pensionäride kolhoosielus toimuvast.

ILMAR NIINEMETS — traktorist:

1. Tore on, et me oma lipu tagasi saime. Rahutuks teevad häälled, mis nõuavad juba valmisoleva IME ümbertegemist.
2. Et eesti keel saaks riigikeeleks, et ääremaadel olevad inimesed saaksid paremini kindlustatud toiduainete ja esmatarbekaupadega. Kahjuks on viimasel ajal autopoe sõidud mitmesugustel põhjustel kas päris ära jäänud või hilinevad niivõrd, et inimesed on laiali läinud. Kõige häksam on, et rahu maa peal püsiks.

3. Leht on vajalik, saab teada majandis toimuvast. Tore on, et inimesi peetakse mees nende tähtpäevadel. Vahelduseks võiks olla ka veidi lahedat huumorit.

REIN LEPIKULT — osakonna mehhaanik:

1. Palju täitmata lubadusi, mõtlen siin eeskätt uut kuivatit ja töökoja-kompleksi.
2. Lubaduste täitmist. Tahaks näha osakonnajuhataja suuremat tähelepanu kogu osakonnaelule tervikuna. Arvan, et osakonnajuhataja peaks elama kohapeal Inglistes.
3. Leht on vajalik. Rohkem peaks olema kriitikat juhatuse liikmete arvel, sest neist sõltub majandi käekäigus paljud.

AVO VAHTMÄE — Estoste-riili mehhaanik:

1. Nelja aastase ootamise järele sain lõpuks kolida oma majja.
2. Et täidetaks lubadused, et isemajandava Eesti põhimõtted saaksid kasvõi osaliseltki reaalsuseks, et väheneks kaupade defitsiit ning et lehtidele tuleks rohkem kaupa.
3. Infolehes on vähe kriitikat, samuti satiiri ja huumorit.

PEETER VOLKE — autojuht:

1. Erakordsena.
2. Mõtete ja unistuste täitumist.
3. Rohkem tööpraseamat infot, stiil on stagnaagne. Paljud asjad, mis tehtud ühiskondlikel alustel ei vasta enam nõuetele. Kas on üldse igale majandile vaja oma infolehte, parem olgu "histõõ" lopsakam.

NIKOLAI MAHLAKAS — autojuht-varustaja:

1. Kehva aastana.
2. Ei tea ette, mis tuleb. Väga palju sündmusi.
3. Võiks olla toekam ja oma kindlate rubriikidega.

Küsitlesid
AARE HINDREMÄE
ALLAN PAPPA

Toimetust tänab kõiki lugejaid kes avaldasid oma arvamust meie lehe kohta, tegid ettepanekuid sisu tihendamise ja uute rubriikide avamiseks. Lehe ilmumissagedust vaevalt õnnestub suurendada, kuid loodame, et kirjasaatjate võrk, seda eriti noorte osas, laieneb veelgi, siis on ka lehe sisu võimalik huvitavamaks muuta.

FOTOMEENUTUSED SÜNDMUSTEST TALLINNAS LAULUVÄLJAKUL JA RAPLAS TAMMEMÄEL.

INGLISTE MUINSUSKAITSE KLUBI ÜLESKUTSE VALLA ELANIKELE

■ MUINSUSKAITSE KLUBI ORGANISEERIS TÖÖLAUPÄEVAKU REMONDITAVAS INGLISTE MÖISAS. RAHVAST TULI KOKKU ROHKESTI NING TÖÖD TEHTI ENTUSIASMIGA.
PILDIL ON TÖÖLAUPÄEVAKUST OSAVÕTJAD.

Ingliste Muinsuskaitse Klubi (IMK) üheks tegevussuunaks on kohaliku, s.o. Ingliste valla ajaloolise mälu taastamine ja säilitamine tulevastele põlvetele. Ainult kultuuri ja ajaloolise teadvuse taastamise ja säilitamisega on välis- ja Eesti küla väljasuuremise protsess. Sellest johtuvalt üleskutse kõigile, kel on soovi ja huvi kaasa aidata kohaliku ajaloo pärandi kogumiseks ja talletamiseks, sest kodukandi ajalugu moodustab killukese kogu Eesti ajaloost.

Ootame teilt mälestusi ja meenutusi möödunud aastakümnetest! Teretulnud on vanad fotod, ajalehed (eriti masina- ja traktorijaamade infolehed), päevikud, kirjavahetused, mälestused kooliajast, tööst ja elust taludes, kohalikust kultuuri- ja seltsielust; võimuvahetustest, lahingutest, sõdadest ja metsavendadest; kol-

hooside loomisest jn.e. Nagu näete, on teemadering lai ning ei piirdu ainult eespool loetletuga. Soovi korral tagastab klubi peale koopiategemist kõik algmaterjalid (fotod, päevikud jms.).

Eraldi uurimisteks on 1940.a. juuni ja 1949.a. märtsikuul Siberisse küüditatute ja arreteeritute väljaselgitamine, nimekirjade koostamine, süstematiseerimine ning EMS-i ajalootoimkonnale edasisaatmine. Ka siin jääb IMK lootma endiste ja praeguste Ingliste valla elanike aktiivsele kaasabile. Ainult ühise töö tulemusena võime jääda lootma konkreetsetele tulemustele.

Ingliste Muinsuskaitse
Klubi eestseisus:
A. Hindremäe
R. Haggi
L. Miilen

KAHJU, ET ...

...paljudele toredatele üritustele tuleb vähe rahvast.

21. detsembril oli Inglistel Eestis Muinsuskaitse Seltsi juhatuse liikme Veljo Ranniku kohtumine kohaliku rahvaga. Ta andis põhjaliku ülevaate EMS-i tegevusest tema asutamisest kuni praeguse

momentini ja ülevaate lähema tuleviku plaanidest.

EMS-i eestvedamisel on juba mõndagi korda saadetud. On taastatud ja taastamisel paljud kunstiteosed ausammaste näol. Selles osas töö jätkub kogu Eestimaal. EMS-i algatusel on Kuressaare

linn tagasi saanud oma nime, välja on toodud Eesti rahvuslipp, on loodud tiheadad sidemed väliseestlastega...

Eesti arhitektuuri suurvormid mõisate näol on hävimas. Kiiremas korras on vaja taastada mis võimalik. Puudu on aga ehitajatest ning materjalidest.

Nägime slaidide taastatud ja taastamist vajavatest mõisatest. Väga

huvitavad olid seletused slaididel nähtu kohta. Huvitavaid andmeid oli ka Ingliste mõisa ja selle omanike kohta.

Soovime, et järgmistest üritustest võtaks osa rohkem rahvast. Järgmine IMK poolt korraldatav suurüritus toimub juba 11. veebruaril. Jälgige reklaami!

LAINA MIILEN,
IMK liige

LUGUPEETUD INFOLEHE LUGEJA!

Kolhoosi juhatuse tahab premeerida infolehe aktiivseid kirjasatjaid ja parimate kirjutiste autoreid. SELLEKS ootab toimetuse lugede hinnanguid. Palume märkida ära need infolehe kirjasatjad, kes Teie ar-

vates on juhatuse preemia ära teeninud. Kui artiklil puudub autori allkiri, siis märkige ära artikli pealkiri. Oma otsusest teatage E. Maltsarile telefonil 62-621 või A. Hindremäele 10. veebruaril. Võib ka kirjalikult: Rapla rajoon, Valtu kolhoos, Infolehe toimetuse.

Teid ette tänades
TOIMETUS

HÕREDA

Esmakordselt mainitakse Hõredat (Horaetha) Taani Hindamisraamatus 1241.a. See 9 adramaasuurune muinasaegne küla asub Keila (Maidla) jõe maalilises käärus. Adramaade arvu järgi otsustades võis seal olla kuni 25 suitsu.

Küla saatus kujunes traagiliseks nagu paljudel teistelgi. Kuningas Karl XII ajal 1860.a. otsutati tagastada teatud maad, mis olid läinud riigi käest aadli valdustesse. Riigi kätte läks umbes kolmandik aadli maavaldustest. Neist moodustati riigimõisad. Mõisate rajamise ohvriks langes ka Inglise vald. Umbes 300.a. tagasi s.o. 17 saj. lõpul kaob Hõreda küla nimi kõigist ürikutest, kaob nii jäljetult, et temast ei jää järele ühtki muistset peret.

Et siinmail inimjalg juba üle 2500.a. on astunud, sellest annab tunnistust 1968.a. uue kuivati juurest põllult kündmisel välja tulnud II aastatuhandesse e. Kr.s. kuuluv kivikivres, mis praegu asub Mahtra Talurahvamuuseumis. See üksik juhuleid pole ainuke tunnistaja muistsest asulapaigast. 20 saj. algul ilmunud J. Jungi arheoloogia-alases raamatus on juttu Hõreda linnamäest. Seda teemat puudutatakse kahjuks väga põgusalt. Märgitakse ainult, et arvatav muinaslinn asus Hõreda mõisa lähedal. Heinamaa mäel, kus tol ajal oli näha mäe ümbristeva veefõkke (kraavi) jälgi.

Mõisa ajalugu ulatub tagasi 17 saj., täpsemalt aastasse 1627, mil Hõreda eraldati Sikeldi-Lellapere mõisatest. Mõisana tuntakse teda 1688. aastast. Esimesed teated hoonestusest pärinevad aastast 1732, kui Vene Keskvalitsuse nõudel tehti adramaa revisjon.

Esimene teadaolev Hõreda omanik oli Staali perekond, kelle Inglise haru rajas Friedrich Johann von Staal, kes omandas Inglise mõisa ja laiendas peagi oma valdusi Hõreda ning Pae mõisatele. Pärast Fr. Joh. von Staali surma 1744 läksid mõisad üle tema pojale Friedrich von Staaliile.

Viinaköövide ülevaatlikest nimekirjadest 1790. selgub, et von Staali olid need köögid Hõredal, Inglise, Pael ja Raikkülas. Järelikult olid need mõisad Staali perekonna valduses.

Hõreda mõisa omandas Fr. von Staali keskmine poeg Gideon, kes sündis 1776 Inglise mõisas. Gideonil oli neli venda. Pärast Isamaasõda naasis ta erukaptenina ja 1813 abiellus Marianne von Salzaga Hõreda mõisast. 1819 pantis ta Hõreda ning asus elama Pirgu mõisa, kus ta 1843.a. suri. Tema hauamärk paikneb Juuru kirikaia tema haua.

Siitpeale algab Hõreda mõisa ajaloos periood, kus kiiresti vahetuvad omanikud. 1830.a. kuulus mõis alaliselt Tallinnas elavale von Baumgartenile, 1831 ostis endine Mahtra mõisa valitseja Robert v. Rosen mõisa 130 000 rubla eest ja asus Hõredale elama. 1833.a. ostis R.v. Rosen von Tiesenhausenilt veel Alu, Hermeti ja Valtu, kuhu asus ise ka elama. Kohapealseks valitsejaks jäi keegi Kimmel, kelle kohta on Juuru kirikukroonikas märges: „... keda talupojad väga armastasid.“

1835 müüs R.v. Rosen Hõreda mõisa Hagudi paruni v. Kruseensterni väimehele major von Kalmule 135 000 rubla eest. Kalm, kes armastas suurlinlikku elulaadi ja hiilgavat seltskonda, jäi elama Podoljesse ning jättis mõisamajanduse endise valitseja Kimmeli hooleks.

1839 suri v. Kalm ja tema lesk rentis Hõreda ning Pae mõisa Carl von Pilarile.

1842 ostis Georg v. Stackelberg Hõreda ja Pae mõisa 135 000 rubla eest. Uus omanik esialgu kohale ei ilmunud, vaid rentis maavaldused Otto Rinnele, kes asus elama Pae mõisa. Millal uus omanik kohale ilmus, pole teada, kuid Mahtra ülestõusu ajal 1858 elas ta juba Hõredal ja majandas rendilepingu alusel ka Juuru mõisat, täites samal

ajal kihelkonnakohtuniku kohustusi. Stackelbergide suguvõsa jäi kuni mõisate võõrandamiseni Hõreda ja Pae mõisa valdajaks.

Hõreda ja Pae mõis kuulusid üksikuina võttes väiksemate hulka, kuid koos moodustasid nad tugeva majapidamise. Talude ja popsi-kohtade järgi arvestades oli Hõreda mõis Juuru kihelkonna väiksemaid oma 23 talu ja 13 popsikohaga (1840.a. andmed). Hõredast väiksemad olid Pirgu 14/3, Juuru 16/12 ja Pae 12/6. Teatava pildi tööjõust annavad hingeloenduse andmed.

Põhilise kahjusumma moodustas kihelkonna piiritusevabriku seadmete purustamine ja 51828 kraadi (1 ltr.—8,13 kraadi) piirituse mahalaskmine. Et kohalikud talupojad ja mõisateenijad rüüstamisest kõrvale hoidsid, siis jäid nad karistussalga kohale jõudes ka karistamata.

Mõisnikud, eesotsas Kaiu mõisniku Artur v. Hunniusega, otsustasid ülestõusnutele vastu hakata. Kaiu mõisa kogunesid Inglise mõisnik v. Staal, Hõreda mõisnik v. Stackelberg ja Järlepast v. Liides.

Aasta	Hõreda	Pae	Kokku	Märkused
1782	200	205		
1795	205	205		
1811	149	81		ainult mehed
1816	267	189		
1843	331	235	616	siit alates
1850	341	249	595	kuulusid mõisad
1858	312	233	545	ühlele omanikule

1782.a. hingeloenduse andmeil oli Harjumaa mõisates keskmiselt 333 talupoega. Hõreda ja Pae jäid tunduvalt allapoole. Pole ka imes-tada, sest Hõreda mõisale ei kuulunud ühtegi rahvarikast küla, Pae mõisale aga ainult samanimeline küla. Sellest annab tunnistust ka 17. saj. lõpu maamõõtmise andmete järgi tuletatud mõisa- ja talumaade suhe, mis Pae mõisas oli peaaegu võrdne: mõisapõlde 130,25 ja talupõlde 137 tündrimaad. Suhe seega 1 : 1,05. Samal ajal oli see Kuimetsa rüütelkonna mõisas 1 : 4,14 talupõldude kasuks.

1903.a. oli Hõreda mõisa suurus 1910 ha (Inglise 5662 ha).

19. saj. alguses ja keskpaigas toimunud talurahvarahutused, samuti 1905. ja 1917. aasta tormilised sündmused möödusid Hõredal suhteliselt rahulikult, vähemalt ajaloolikatesse pole nad jälgi jättnud.

Mahtra ülestõusule järgnenud kohtuprotsessi materjalides leiame 65 kaebeluse hulgas ainult ühe Hõreda talupoja— 24aastase Tiits Rodemanni nime ja sedagi alles karistatuse nimekirja lõpul: jääb kohtu järelevalve alla. On ebatõenäoline, et tema oli ainuke Hõreda mees Mahtra kokkupörkes. Rahva mälestuste järgi käis Mahtra sõjas Hõreda mõisast õige palju talupoegi.

Hõreda mõisa teomees Robinson (Kuusikukõrtsu Antsu vanaisa) oli aga sõtta hiljaks jäänud. Kuulnud järgmisel hommikul, et Mahtra sõda lahti, rakendanud ta kahehobusevankrile hobused ette ja sõitnud mitme teise teomehega kohale. Siis olnud kõik juba läbi.

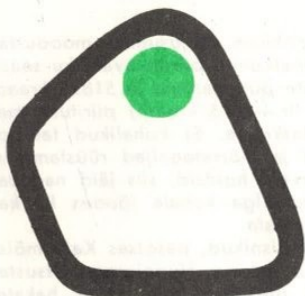
1905.a. ei kandnud Stackelberg nimetamisväärsed kahjusid. 13. detsembril Juurust Hõredale jõudnud revolutsiooniliste tööliste salgaga tegevus piirdus ainult kerge rüüstamisega.

Ombruskonnast käsutati mehed kokku, anti neile püssid ja laske-moona ning käsutati tööliisalkadele vastuhakuks. Osa meestest, kes olid mõisnike vastased, keerasid püssidel rauad kõveraks, naerdes, et nii on hea nurga tagant lasta. Mõisnikele aga valetati, et Inglise on „põrgu lahti“. Asja kontrollimata põgenesid mõisnikud Piometsa (Järvamaa) mõisa poole. Piometsas sattus A. v. Hunnius ülestõusnute kätte, kuid pääses metsaülem Lepa abiga.

17. dets. 1917. a. oli parun Patrick v. Stackelberg siiski sunnitud oma puutumata pärimõisa varandused rahvavõimu esindajale üle andma. Mõisa ülevõtmise juures viibisid ETSN TK esindaja M. Tondi ja Juuru valla TK esimees Karl Vilks. Mõisatööliste komitee volinikena võtsid mõisa maavaldused, kinnisvarad, loomad ja põllumajandusinventari vastu esimees J. Miilen ja liikmed J. Pikkov, H. Kurlberg, K. Robinson ja J. Luukas.

Peatselt alanud Saksa okupatsioon seadis endise peremehe lühikeseks ajaks taas endistesse õigustesse, kuid 1918. a. maareform kippus seda veidi segama. Nimelt oskas P. v. Stackelberg riigivõimu esindajate soosimisel asju nii korraldada, et ta suutis säilitada põhilise osa oma endistest maavaldustest. Maareform puudutas peamiselt Pae mõisa osa, kus planeeriti jagamiseks 11 asunikukohta. Neist 2 eraldati endistele mõisatöötajatele ja ülejäänud 9 kohale kandideeris 29 soovijat, kelle hulgas oli mitmeid Vabadussõja sõdureid ja ohvitseri.

(Järg 8. lk.)

(Algus 7. lk.)

Patrick v. Stackelberg oli 1918. a. Saksa okupatsiooni päevil võimude poolt seatud Harjumaa Juuru ametkonna eestseisjaks ning ta sõna maksis Höredal kuni 1939. aastani, mil ta koos teiste sakslastega „Waterlandi“ siirdus. Väärrib märkimist, et enne Saksamaale ümberasumist maksis Eesti Vabariigi valitsus Stackelbergide perekonnale mahajäänud maade ja kinnisvara eest soliidset kompensatsiooni — Pae mõisa eest 2796 rbl. ja Höreda mõisa eest 20614 rbl. (ostuhinna aluseks võeti 1914. a. vääring).

Juba pärast juunipööret 1940. a. sügisel moodustati peremehe jäanud maavalduste baasil üks praeguse rajooni esimesi sovhoose, mille osakonnad asusid laialipillutatuna mitmel pool ümbruskonnas.

Vahetult pärast maa vabastamist Saksa okupatsioonist 1944. a. sügisel hakati 1941. a. alustatud töid jätkama ja sovhoosimajandust taastama.

Arhitektuurselt kuulub klassitsistlikus stiilis Höreda mõisahoone Põhja-Eesti esinduslikemate mõisahoonete hulka. Kahekorruselise kivihoone fassaad on ülimalt esinduslik: nurkadel 2 eemalduvat nelja sambaga portikust, keskel väljaulatuva poolkaarekujulise saali idaosa, selle kohal kõrgub kuppelsaal, mida kaunistab neli nišši, maalitud poolsaal ja friis. Viimane kujutab triumfirongkäigus sõdalasi. Maalingute autor arvatakse olevat Tallinnas tegutsenud kunstnik Paridon Jacob Neus, kuna vahikäigu kohal on leitud tema signatuur aastast 1811. Saali akendest avaneb vaade kunagisele kaunile ringtiigile. Kahte saali ühendab suurepärase kapiteelidega sammaskäik.

Esimestel sõjajärgsetel aastatel leidsid selles esinduslikus hoo-

nes ulualust sovhoosi kontor, klubiruumid, külaraamatukogu ja mõned tööliste korterid. Pärast „Linnuse“ kolhoosi ühendamist Höreda sovhoosiga, toodi majandi keskus Höredalt Juuru. Pärast seda ei leitud ruumidele enam õiget funktsiooni ja edasi juhtus see, mis ikka tabab kasutamata hoonet. See murettekitavalt pikk periood on selle ülikallale ilule soovimatuid haavu lõõnud. Tundub, et enne kui suuresulised lubadused, roosad plaanid ja vahutavad mudulobisemised hoone remon-

dist, korramisest, temale õige funktsiooni leidmisest jne. lõpevad, hävineb see arhitektuuriiseldööver.

1970. a. „Ühistöös“ ilmunud artiklis on read: „Kas tõesti laseme ajahambal lõplikult hävida selle, mida praegu veel päästa saaks?“ Imepärast ovaalset saali kasutab sovhoos heinaseemnehoidlana. Igal sammul ainult hoolimatus.

1975. a. loeme samast ajalehest: „Ehitis laguneb, sest raske on sellele funktsiooni leida. Restau-

reerimine nõuaks summat, mida Rapla rajoonis pole kellelgi välja maksta. Ainus, mis praegu reaalsena kõne alla tuleb, on teha katus täiesti korda...“

1988. a. — mõisahoone kuulub rajooni ATK-le. Restaureerimisprojekt on olemas. Kes aga puudub, see on ehitaja.

AARE HINDREMÄE

(Järgneb)

JA NII NAD
KAOVADKI...

VABANDAME

Infolehte nr. 14 sattus trüki-
kuradi käe läbi paar eksitavat
viga. Artiklis „Pühaderõõmu

perekondadele“ said teiste hul-
gas uue korteri Liida Loitjärv
ja Elle Rüütmaa.

Toimetuse vabandab.

Vastutav toimetaja
ENDEL MALTSAR.

Kujundus
HANNES TEETS.

Valtu kolhoosi infoleht. Toime-

tus: 203500 Rapla rajoon, Rapla
sidesõlm, tel. 62-621. Trükiarv
600. Tasuta. Tellimise nr. 179.
Maht 1,0 trükipoognat. Trüki-
koda „Oktoober“, Kreutz-
waldi 24.